

Radu Paraschivescu e, totuși, campionul acestei categorii. *Armadillo* e o excelentă farsă polițistă construită pe tiparul celor două cuvinte impuse.

actualitatea

■ cronică literară de cosmin ciotlos

Context inclus

Dintre tinerii critici activi, Marius Chivu este, probabil, cel mai consecvent susținător al prozei scurte. În viziunea lui, aceasta traversează, de peste un deceniu, o criză severă.

Liviu Papadima (coordonator), *Ce poți face cu două cuvinte*, București, Editura Artur, 2011, 170 pag.

Răspunderea, crede cronicarul „Dilemei Vechi” o poartă nu atât autorii, care, de bine, de rău, își fac, atunci când și-o fac, datoria, cât anumite deprinderi nefaste întreținute de piața de carte postrevoluționară. Editorii aleg să publice romane, fiindcă, afirmă ei, doar romanele aduc succes de casă. (Relativ și acela, ce-i drept.) Cititorii, s-ar părea, nu riscă o investiție în volume de nuvele sau de povestiri. Mai mult, în privința traducerilor, regula e destul de strictă. Proza scurtă e, dacă nu exclusă cu totul, cel puțin amânată *sine die*. Genul însuși dă semne că s-ar sufoca.

Altminteri, cărți încă apar. (Ceea ce mă determină, pe mine unul, să nu fiu într-un totuși pesimist.) Se poate alcătui chiar un inventar fugitiv. Există chiar și un maestru, Răzvan Petrescu, care însă n-a mai dat de multisor un titlu nou. (Recentul *Foxtrot XX* fiind substanțial altceva decât mai vechile *Eclipsa* sau *Între-o după-amiază de vineri*.) Există și un *best seller* greu de concurat, *De ce iubim femeile*, de Mircea Cărtărescu. Există și convertiri spectaculoase. Romancier prin excelență, Nicolae Breban a surprins, de curând, cu o culegere de nuvele, *Orfeu în infern*. Masive, e adevărat, dar nuvele. Alți prozatori cu cotă bună (de felul unor Dan Lungu, Lucian Dan Teodorovici sau Florin Lăzărescu) nu se dau, nici ei, în lături din fața tentației. Dacă ar fi să numesc numai *Cheta la flegmă* (reluată peste ani ca *Proză cu amănuntul*), *Celelalte povești de dragoste* sau *Lampa cu căciulă*, tot avem ce pune la socoteală. Și nu-i numai atât. Emulația e întreținută de alți scriitori, al căror interes pentru proză poate fi calificat ca ocazional. De la criticul literar Florin Manolescu (*Mentaliști*) la poetul Florin Iaru (cu al său *Fraier de București*). Nici debutanții nu ocolesc genul. Mihai Mateiu și Lavinia Branște sunt cei dintâi care-mi vin acum în minte.

Radiografia s-ar cuveni, așadar, nuanțată. Exemplele admit, aproape fără excepție, contraexemplu. Problema semnalată de Marius

Chivu vizează mai degrabă tendințele sistemului. Fluxul.

Aici aș veni, totuși, cu o observație. Căci genul, deși convalescent, are parte de resuscitări periodice și destul de bine articulate. Mă refer la volumele colective, tematice de obicei. Acestea sunt îndeobște victime ale neglijenței critice. Nu că nu s-ar scrie despre ele. Se scrie. Uneori consistent. Dar, subreptice, ele sunt privite mai curând ca niște produse de imagine asortate de către edituri în scop comercial decât ca antologii de proză. Scurtă. (În plus, funcționează și preconcepția conform căreia, fiind vorba de texte comandate, nivelul valoric al acestora n-are cum altcumva să fie decât modic. O simplă prejudecată, la urma urmelor. De aceea, prefer să le numesc mai degrabă despre texte provocate și, pe cale de consecință, despre proză provocată.) Așa încât, la final de an, lipsesc din topuri și bilanțuri. Despre nominalizări și premii nici nu poate fi vorba.

Nu știu exact când a început moda acestor volume. (Nimic peiorativ în cuvântul modă.) Oricum, unul dintre primele era girat, în 2007, de Editura Trei, și conținea șaptesprezece proze erotice inedite, semnate de scriitorii altminteri greu de strâns laolaltă. Emil Brumaru, Ștefan Agopian, Ioan Groșan, Radu Aldulescu, Ionuț Chiva și alții. Marius Chivu era și el prezent acolo cu o prelucrare după Anton Holban. Nu peste mult, Humanitas avea să publice o replică, mult mai selectivă și mai *soft*. E vorba despre *Povești de dragoste la prima vedere*. Autori: Adriana Bittel, Ana Blandiana, Gabriel Liiceanu, Nicolae Manolescu și Ioana Părvulescu.

Înșuruierea ar putea continua. De pildă cu eleganta carte de rețete de viață și de stil (mai mult decât de simplă gurmanderie) *Intelectuali la cratiță*, recenzată aici de Luminița Corneanu. Vreau însă să ajung la seriile inițiate de Grupul Editorial

Art. Pe de-o parte, adică, la colecția *prima mea/ primul meu*, cea mai rezistentă de până acum. (Conținând un fel de memorialistică recapitulativă, paradoxală dacă ținem cont de semnături, aparținând unor autori în majoritate tineri. Subiectele se pretează, însă, de minune. *Prima mea pereche de blugi*, *Primul meu fum*, *Primul meu porno*.) Pe de altă parte, la cea care a început, cam cu un an în urmă, odată cu volumul *Care-i faza cu cititul*. Despre aceasta am scris deja într-unul din numerele **României literare**.

Ajung așadar la al doilea episod al preconizatei serii. *Ce poți face cu două cuvinte* se intitulează acest volum coordonat de Liviu Papadima și ilustrat, din nou, cu desenele Irinei Dobrescu. Ca și precedentă, și aceasta e destinată elevilor între 11 și 15 ani. Nu m-aș grăbi să aduc în discuție numai-decât o intenție didactică. (Doar, cel mult, o finalitate didactică.) Am mai spus-o, aceste texte îndeplinesc un rol formator implicit. Atrag spre lectură tocmai fiindcă nu se vor a fi texte etalon. În asta constă, de fapt, adevărata problemă a bucăților selectate de autorii manualelor de gimnaziu. (Și nu numai de gimnaziu.) În faptul că, despre ele, nu se poate cârți.

Să cârtim, deci, un pic.

Care sunt cele două cuvinte? În principiu, oricare două, ne lămurește prefațatorul, pe urmele *Gramaticii fanteziei* a lui Gianni Rodari. Literatura se naște, știm asta, din sintagme. Din alăturarea (în primă instanță) a doi termeni. E o lecție esențială. Pusă în act după cum urmează. Celor optsprezece autori (nu toți scriitorii de meserie) li se distribuie câte un dublet (aleatoriu) pe care trebuie să-l utilizeze în micile lor povești improvizate. *Aripi și lacrimă* de pildă (scriu, prevalându-se de el, Adina Popescu, Simona Popescu, Dan Sociu, Dan Stanciu și Grete Tartler). Sau *cocoloș și explorator* (Florin Bican, Florin Dumitrescu, Matei Florian, Laura Grünberg, Ioana Nicolaie, Robert Șerban și Vlad Zografi). Sau, în sfârșit, *tatuaj și pelerină* (George Ardeleanu, Fanny Chartres, Adela Greceanu, Călin-Andrei Mihăilescu, Radu Paraschivescu și Doina Ruști).

E un joc de societate, până la urmă. De ce-ar funcționa ca proză?

Am două explicații. Prima are în vedere statutul cumva hipertextual. Textele dialoghează între ele. Nu numai pentru că, prin forța lucrurilor, ele apelează la aceleași trei binoame și că, în felul acesta, au oricum un fond comun. Limitat căci două cuvinte într-o puzderie de zece mii de alte cuvinte nu-s cine știe ce, dar comun. Mai mult decât atât. În debutul secvenței ei, Simona Popescu reproduce emailul primit de la Liviu Papadima, în care i se rezumă regulile cărții, realizând astfel un interesant pandant cu prefața.

A doua e menită să pună în valoare două intervenții de aici. Cea

a Adinei Popescu și cea a lui Radu Paraschivescu. Pe celelalte le voi neglija din necesități demonstrative. Le iau pe rând. Adina Popescu scrie, în *Doar un zbor al Valetului de Cupă*, o frumoasă poveste (aproape un basm) de dragoste. Ca în toate poveștile, o dragoste de esență tragică. O carte de joc iubește un bibelou, o balerină bibelou, pe care vrea s-o ia cu el în lumea lui și pe care, răbind-o aproape fatal, o abandonează indiferent. Nici măcar propriul declin nu-l va face pe Valet să aibă remușcări. Va juca, umil, rolul de joker, dar după ce, înfumurat, îl jucase, inițial, pe acela de Casanova. Povestea exploatează toate imperativele genului, le așază cum trebuie, fără a cădea în clișeu, înlocuiește veselia decerebrată cu o anatomie a melancoliei. Reușita e, de aceea, admirabilă.

Radu Paraschivescu e, totuși, campionul acestei categorii. *Armadillo* e o excelentă farsă polițistă construită pe tiparul celor două cuvinte impuse. Un polițism, de bună seamă, superior, elevat, de factură lingvistică. Tatuajul și pelerina predispun la figuri etimologice complicate (parigmenon și poliptoton de exemplu), iar totul se rezolvă strălucit. Dintr-un joc destul de simplu, Radu Paraschivescu creează o adevărată arhitectură.

Proză curată. Complicată, într-un sens. Fidelă genului, în alt sens. Proză scurtă cu contextul inclus. ■

MIERCURI, 16 mai,
va apărea cel de-al 4-lea volum
din noua colecție *Nobel*,
editată de Jurnalul Național,
Înger luptător
de Pearl S. Buck (Nobel 1938)
Traducere de Mircea Eliade
Conține discursul rostit la
decernarea Premiului Nobel.

„Deținut mai întâi la Siguranța Generală, apoi în lagărul de la Miercurea-Ciuc, Mircea Eliade traduce *Înger luptător* în vara anului 1938. La ieșirea din lagăr, așteaptă cu emoție restituirea manuscriselor, care îi sunt, într-adevăr, înapoiate intacte, pentru ca, un an mai târziu, cartea să vadă lumina tiparului. Romanul biografic *Înger luptător* este povestea fascinantă a tatălui autoarei, misionar creștin, dintr-o severă familie de prezbiterieni, care își dedică întreaga existență, austeră și lipsită de orice formă de lux sau confort, strănilor pe care îi inițiază în tainele creștinismului.”
scrie **Andreea Răsuceanu**
în Prefață.